

ВЕЛИКА СРБИЈА

LA GRANDE SERBIE

НА НАШЕМ ФРОНТУ

Коминике Источних Савезничких Војсака

Обустава непријатељства са бугарским трупама на фронту Источне Војске.

Операције коњице у току последњих борби заједноју да се нарочито истакну. Извештаји који нам накнадно пристижу показују славно учешће које је коњица узела у победи. Енглеска је коњица заузела Струмуцу. Грчка коњица, пролазеки кроз стрме планине на левој обали Вардара, надирала је према Радовишту. Српска коњица заузела је дубоко у непријатељске заштитнице код Кочана, Царевог Села и Криве Паланке, где је водила јаке борбе. Француска коњица заузела је Прилеп. После тешког надирања кроз планине козјим путањама, за време од пет дана, напала је и заузела Скопље, и ако је била опкољена непријатељем, а после бранила је веома огорчено вароши. Најзад италијанска коњица отворила је италијанској пешадији пут ка Кичеву. Све су на јединствен начин испуниле своју мисију.

Приликом заузетка Скопља афрички пукови стрелаца и мароканских спахија запленили су пет топова од 105 м. м., 2 топа од 210 м. м., комору од 100 кола, целе железничке возове наполовине житом, коњима и воловима, и заробили су 400 војника, од којих 300 Немаца.

Заузете и одбрана Скопља, којим су наши смели коњаници затворили у клисурата Кичева и Тетова већи део 11. немачке армије, представљају славан подвиг у историји француске коњице.

ПОСЛЕ КАПИТУЛАЦИЈЕ БУГАРСКЕ

Значај војне којајенције

Офанзива на најлем фронту, отпочета 2. овог месеца нездадим налетом храбрих српских армија, уз јуначку сарадњу француских и савезничких трупа, донела је, кроз само петнаест дана свог бујног развијања, најсјајније резултате: на терала је непријатељ, пошто му је приредила страховит слом, да падне на колена и моли за милост. Овакав успех није могао очекивати ни највећи оптимиста. А успех је с војничког гледишта у толико значајнији, што је војном којајенцијом, најмногом Бугарској, бугарска војска дефинитивно избачена из борбе. Не мање је значајан и по томе, што је отворио ликвидацију наших непријатеља.

Са гледишта чисто наших интереса, овај догађај представља преокрет у ослобођењу наше Отаџбине. Сви крајеви, које је Бугарска насиљем држала под својом привременом управом, збацију одједном тешки туђински јарам и спасавају се ужасних неволја и мука и још ужаснијих несрћа које би их иначе могле снаћи идуће зиме да су и даље остали у ропству. С друге стране многи наши пајењици у бугарском ропству, било као заробљени било као интернирани, добијају нов живот, тако ређи вакеравају из мртвих. Треће, Бугарска се затвара у своје границе до коначне одлуке. Најпосле, задовоља-

ва се потреба штедње живе снаге за ослобођење оног дела Србије под привременом управом Аустро-Угарске и наших народних делова у аустро-угарском ропству.

Али важност капитулације Бугарске није само у томе. Последице њене морају бити и биће убитачне и за Турску и за Аустро-Угарску, а идијектно из Немачку. Турској не остаје, после пада Бугарске, ништа друго, него да падне на колена и Савезнике моли за милост. Бијена, управо сатрвена у Палестини, ухваћена за гушу у Месопотамији, а при томе сада без главне везе са Немачком, и она ће морати да капитулира или да се изложи свестраној инвазији савезничких трупа. — Што се тиче

Аустро-Угарске, она је с падом Бугарске принуђена да ствара нови борбени фронт, огроман и за њумнога опаснији но што је до сада био италијански фронт, јер на новом фронту неће имати онакве одбранбене положаје као и према италијанској војсци. А чиме ће организовати нови фронт? Имали војске за то? Да је имала војске, она би је благовремено била послала у помоћ Бугарској, јер би јој много лакше

било бранити један крајни фронт и заједно са бугарском војском, него један много дужи фронт и без бугарске војске. С друге стране, познато је, да је њена војска састављена

из нездадима елемената потлачених народа и привилегисаних Немаца и Мађара. Питање је сада: коју ће војску, — ако уопште има војске на расположењу — послати на нови фронт? Ако пошаље војску потлачених народа, рескираће да сва пређе у противничке редове; а ако пошаље Немце и Мађаре, изложиће свој фронт према Италијанима опасности најтеже катастрофе. Најпосле, и покрет У Румунији може узeti савршено непријатељски карактер према Аустро-Угарској и Немачкој. А да све то неће остати без утицаја на Русију, као и на потлачene народе у Двојној Монархији, — не треба ни истицати. — Разлоги су, дакле, довољнојаки за претпоставку и о брзом ослобођењу преосталог дела Србије и наших потлачених супарника и о неизбежном слому целе Аустро-Угарске. А после њеног слома и Немачка се неће више моћи држати.

С моралног гледишта, капитулација Бугарске представља за нас сатисфакцију. С њиме је Бугарска понижена у толикој мери, да ће се увек се ћати своје срамне издаје. Ма да формално није преговарала о својој капитулацији баш са српским личностима, она је пала на колена и пред Србијом, за коју је до последњег часа тврдила да — не постоји. Не треба изгубити из вида ни то, да је Бугарска овим својим поступком изиграла за увек свој политички кредит. С њом ће свет унапред морати рачунати као са земљом способном за сваку издају, јер неће заборавити, да је она јуче издала једне, данас друге и да ће сутра издати треће пријатеље. То је за њу најтежи пораз, јер ће га дugo и тешко осећати.

На крају треба истаћи, да ова војна којајенција посредица ље последња реч, већједноично и за нас врло повољно примирје. На конгресу мира одредиће се коначно судбина Бугарске и тек тада ће Бугарска искusiti све последице своје издаје и својих злочина.

ПОЛИТИЧКИ ВЕСТИ

РИМ, 19. — Држи се да ће најдној седници парламента министар председник г. Орландо дати важне изјаве о спољној политики и војној ситуацији.

ВАШИНГОН, 19. — Према поузданим вестима, Немачка увиђа да је пак максималиста неизбјеган и спрема се да призна нову руску владу, надајући се да на тај начин може отворити пут за нове интриге, или бар да доцније односе са Русијом. Овде се, међутим, пажи, да је Немачка позиција у Русији последњу улогу и да

ЛИСТ ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН
ПО ПОДНЕ

ПРЕТПЛАТА ИЗНОСИ:

Месечно 4-50 драхме, тромесечно 13-50

драхми, годишње 54 драхми.

РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ

Стан уредништва:
улица Краља Петра бр. 70.

Уређује ОДВОР

КАРАКТЕРИСТИКЕ

У Аустро-Угарској атмосфери

Следеће измене љубазности између народа аустро-угарске монархије доносимо као по све карактеристичне за унутарње стање ове мозаичне државе.

Шта Мађари кажу о Аустријанцима:

Највећи непријатељ је стара Аустрија. У бечком ваздуху, зараженом од лешиве аустријске, лете, у место тица, клевете. Сваки гаџи и сваки маграџи аустријски сматра да му је допуштен вређати Мађарску. Сваким залагајем који дајемо Аустрији ми хранимо свога непријатеља... «АЗ ЕШТ» Б. Пешта (5/12. 1917. г.)

Шта Чеси кажу о Мађарима:

«Мађари су народ који треба да ишчезне». (Посланник Странски 5/12. 1917.).

Шта Мађари кажу о Чесима:

«Ако је трулеж чешки и југословенски заразио Аустрију, круна Св. Стевана (г. ј. Мађарска) имаће муке да се сачува заразе.. («АЗ УЈШАГ» од 20. јула 1918.).

Шта Аустријанци и Мађари кажу о Словенима:

«Шта да се ради са Словенима? Ваља их десетковати и разбити њихов блок... Најбоља средства да се они бјесребе, јесу немачке школе, рат и скучавање исхране, т. ј. глад... (аустријски посланик Вишти у једном скорањем говору).

У Хрватској нема лојалности ни према коме, чак ни према Богу. Тамо се дише са свим балканским атмосферама, тамо се зна за тактику лажних документа, непознату код нас. («Буда-пешти Хирлап» од 12. августа 1918. г.).

Сви Југословени су издавници... Доста са полумерама и са лудим стрпењем: ваља истребити те лупеже и затворити наша срца свакој мисли о милости!... («Буда-пешти Хирлап» од 12. августа 1918.).

Шта Чеси кажу о Аустријанцима:

«Народна дужност Чесима јесте да школе Аустрији свима средствима и у свима приликама... Да човек буде веран народу чешкој, мора бити издајник према Аустрији... Аустрија није држава, него стражан сан, вековна мора... То је држава без родољубља, који сачињава збир осам прединтизма, рачунајући ту и немачки предентизам. То је наказа!... (Чешки посланик Странски, у Рајхсрату 25. јула 1918. г.).

ВЕЛИКИ УСПЕХ

Последице пада Бугарске

Лондон, 19. септембра

Претресајући последице бугарске предаје, јенерал Морис пише у «Дејли Кронику»:

«Саобраћај са Турском ће биће прекинут. Врло је вероватно да ће се отоманска царевина у свом безизлазном положају одлучити врло брао на исти корак као и Бугарска. Дарданели и Црно Море биће отворени савезничким лађама. Цереалије јужне Русије и пролеум са Кавказом биће на нашем домаћају. Ми ћемо имати нов пут којим ћемо брже помагати анти-немачку струју у Русији. Велики део британске војске биће слободана. Србија ће бити успостављен и моћи ћемо преко ове пружити руку потлаченој Румунији, а Аустрија, најслабији шампион непријатељског ланца, имаће да брави границу.

СТАЊЕ У НЕМАЧКОЈ

У страху од ковачног слома

Базел, 19. — Из Берлина јављају: да је Ф.Хинце позвао шефове велике Рајхстага. Многи су посланици стигли у Берлин. Сви чланови из фракција са левице позвани су десетом да одмах дођу у Берлин.

Базел, 19. — Многи немачки листови отворено истичу бојазан да ће солидарност фронта бити уздрмана ако се не ставе у живот демократске реформе. Неки листови жучно нападају Херцлинга, кога оптужују за неспособност и заплетењеност. Може се рећи да никада код немачког јавног мишљења није владао овакав страх. Али овога пута народ осећа да се приближује катастрофа. Влада чини све напоре да спречи ову панику, или узалуд. Најстрашније вести се стално проносе и бацају све Немце у панику и у безизлазан положај.

СА КАЈМАКЧАЛАМА

У спомен палих за слободу

17. септембар је на Кајмакчаламу празнован.... Такве прославе су ретке. Тога дана освећен је храм, подигнут из признања према сенима палих јувака на месту одакле је пре две године на исти дан оглашена слобода и улаз у миру нам Отаџбину; слављене су душе палих на пољу чести од захвалних им другова, војника, официра и највиших представника државних. То је уједно и прво освећење цркве по ослобођењу Србије, на нашем земљишту, на гробовима и kostима мученика српских, који објављиваху са највеће висине Кајмакчалама слободу роду своме.

Надзор

БИЋИО

ДА

Његово Преосвештенство Владика Варнава, као епархијски архијереј, обучен у првено светло одјење, са крстом у руци дочекао је у цркви Његово Краљевско Височанство Наследника Престола Александра и одмах је отпочета литија око цркве, после које је инжињерски пуковник Р. Станојловић, чијем је надзору било поверио грађење цркве, говорио пред црквом и у име војске предао храм Његовом Височанству возијајући Га, да упали постављене мине на четири стране храма и објави са прослављеног Кајмакчалама на све стране да је спомен-прека освећена. Затим је у цркви настављен даљи црквени обред, после кога је Његово Преосвештенство Господин Варнава у име цркве захвалио Његовом Височанству, што је дао иницијативу за подизање овог храма као знака најдубљег призывања пре- ма онима који погинуше за Правду и Слободу, чије су душе блажене што у духовној заједници славимо Бога на месту где су они за народ дали све па и животе своје.

Када је свршено освећење храма и помен палих за веру и слободу, Његово Височанство раздавало је војницима, представницима целе наше

војске, официрима и мајсторима, одличија, благодарењи им на труду и издржљивости за солидну израду цркве и њених украса. После тога је дат ручак свима присутнима и око 2 сата по подне Његово Височанство у пуном расположу опростило се са присутним и војницима који су га бурно и дugo поздрављали са: Живео!

Међу присутним били су: министар правде г. Марко Буричић и министар војни мах. Рашић; Војвода Жив. Мишић, Ђенерали Божа Јанковић, Милош Васић, пуковник Душан Васић, командант битољске дивиз. области и др.

Црква је подигнута на највишем вису Кајмакчалана. Око ње су на све стране расејани многи гробови у сплету шанчева и ровова војничких, у којима се где-где виде остатци раичева, чутурица, чаупра и осталих делова. Лепо израђене читуље, у којима су уписане имена изгинулих, око ване дивно ратним трофејима, најлепши су украс унутрашњости храма, а високо кубе са великим крстом на врху из највеће даљине привлачи погледе на Кајмакчалан и подсећа на дивне подвиге српског војника за ослобођење Отаџбине.

СА РАТНИХ ФРОНТОВА

Франц. коминико

Париз, 19. септембра

Французи су наставили своје напредовање између Ена и Весле. У Шампањи они су постигли знатне успехе. Остварили су знатно напредовање у долини Ена, заузели Бинарвил и Конд ле Отри, заробили много војника и запленили огромну количину материјала, т.ј. више од 200 вагона железничког материјала за уске пруге, известан број вагона за нормалан колосек. Од ... септембра број заробљених војника од Француза прелази ... У истом периоду запленили смо више од 300 топова од којих велики број великог калибра.

Енглеска коминико

Лондон, 19. септембра

И поред јаког непријатељског отпора наше су трупе оствариле важне успехе на фронту Сен Кантен - Камбр. Прва дивизија заузела је село Торињи и Летронкоа и заробила много војника. На овом месту она се је спојила са трупама 33. дивизије, која је заузела одбранбене положаје источно од тунела и ушла у село Летронкоа. Настављајући своје напредовање,

33. дивизија добила је тера на платоима североисточно од Летронкоа. Аустралијанске трупе напале су немачке положаје дуж гребена који се пружају ка Нороају и Гуи. У своме енергичном напредовању оне су савладале отпор великих непријатељских снага и заузеле већи део платоа јужно од Гуи и Гислен. Пре подне ове су заузеле Гонелие и дошли до канала Еско. Но-возеландске трупе очистиле су обалу западно од каналадо северно од Кревкера. Енглеске трупе успеје су да се утврде дуж друма Римили - Камбр. И поред немачког отпора канадске трупе оствариле су ново напредовање у близини вароши Камбреа, заробиле војника и на-неле немцима тешке губитке. Друге енглеске трупе напредовале су југозападно од Флербеа и заробиле 50 војника.

Белгијска армија заузела је Диксмид и Пашанделе. Енглеске су трупе заузеле чуvenи врх на Месини Витшете. На овом сектору заробили смо више од 9.000 војника и запленили 200 топова.

(Због рђавог времена

најновији коминике нијују примљени).

Италиј. коминико

Рим, 19. септембра
Дуж целог фронта нормална артилериска борба, интензивна на Азијату и у области Монтело. Јужно од Мори наша мала одељења одбила су непријатељске извиднице.

ДНЕВНЕ ВЕСТИ

ОДЛИКОВАН

Његово Преосвештенство Дебарско-Велешки Епископ Господин Варнава одликован је орденом Св. Саве Првог степена. Ово заслужено одликовање срдечно честитамо Његовом Преосвештенству.

ТРАКТОРСКИ КУРС

Господин Министар Народне Привреде решио је и наредио, да се приреди још један тромесечни курс за рад на тракторима, с тим да се на исти прими 30 лица. Кандидати за овај курс треба да испуњавају у главном ове услове: да нису старији од 40 год.; да су здрави и издржљиви; и најзад, да су слободни од војске. Првенствено право за пријем на курс имаје: шофери, машин-шлосери, кочачи и механичари, а у недостатку ових и други, који има у воји за овај рад.

За време трајања курса примљени ће кандидати имати по 6 динара дневно на име новчане хране и биће дужни да по свршетку курса изјављују племенити « дародавцима топлу захвалност што су се сетили рањеника болесника на фронту доневши де до краја рата за које ће им понуде.

НАЈНОВИЈЕ ВЕСТИ

Цирих, 19. — Вести из Бугарске јављају да се је огромна маса света била скupila пред краљеву палату у Софији тражећи пошто пото мир. Трупе су се добиле наредбу да разјуре манифестанте, али су ови напали трупе. Увароши влада анархија. Положај династије је врло критичан.

Базел, 19. — Бугарски краљ Фердинанд стигао је у Беч. Сњиме су стигли и његови политички сарадници.

Цирих, 19. — У Бечу је одржан крунски савет. Дискутовано је о унутрашњој ситуацији и о ситуацији створеној издајством Бугарске.

Цирих, 19. — После Херцигнове оставке ситуација у Немачкој настоји се погоршала. Солф, Ерзенберг и други одбирају да се приме канцелар

САЈНЕ ВЕСТИ

ПАРИЗ. — Интернирани бивши грчки министри Душманис и Метаксас биће упућени у Атину, где ће им судити ратни суд као издајници.

ХАГ. — Забрзан је извоз свих животних намирница из земље. Овај је мера изазвала у Немачкој велику узарданост.

ЦИРИХ. — «Арбајтер Цајтунг» констатује да се у бечким радњама једна кошуља средње квалитета, која је иначе коштала б до 15 круна, продаје 350 круна.

СВЕ ВРЕМЕ ТАКОЋЕ ПРИМАТИ НОВЧАНУ ХРАНУ У 6 ДИНАРА ДНЕВНО.

Пријаве за овај курс примаје се најдаље до 1. октобра ове год. а исте треба предавати Делегату Минастра Народне Привреде у Солуну (ул. Краљице Олге бр. 5).

СРПСКОМ ЦРВЕНОМ КРСТУ

Господин Хаим Ароести, којарски трговац из Битоља, положио је Генералном Консулату 500 драхми као прилог Српском Црвеном Крсту.

Генерални Консулат у Солуну изјављује овим своју благодарност дародавцу.

ЗА РАЊЕНЕ И БОЛЕСНЕ

Г. г. Мијаило Ранковић, трг. из Борине и Светозар Јеремић, трговац из Ивањиће, посетили су Прво Завојиште Дринске Дивизије и том приликом предале командиру по 2000 српских цигарета, да се разделе рањеницима и болесницима.

У име рањеника и болесника, командир завојишта изјављује племенити « дародавцима топлу захвалност што су се сетили рањеника болесника на фронту доневши 10 великих калибра.

На десном крилу у долини Ена заузели смо Отри ле Боа и Во, 5 километра северно од Буковила. Западније, продрли смо у шуму Орфеј, југоисточно од Лири.

У току јучерашњег дана заробили смо много војника и запленили топова и огроман материјал који је немогуће избројати.

Лондон, 14. — Тадес између осталог пише: Савезничке победе у Македонији, веће него што је ико смео да предвиди, учиниле су да Софија постане узнемирена.

Опасност за непријатеља је озбиљна, јер победа у Македонији значи успостављање источног фронта тако да угрожава аустријски бок.

Срби заслужују, сви, и више него сви, похвале које су добили.

месар Рењол и да је дуго разговарао са кнезом Ђавом. Овај је тражио проширење савезничке интервенције како би се брже осигуравала организација руске војске.

Цирих, 19. — По Украјини се шири грађански рат. Железнички радници придржали су се побуњеним сељацима. На једном скупу тих радника, на коме је учествовало око 3000 људи, одлучено је да се настави штрајк, а ико је немачка команда запретила да ће стрељати три четвртине железничких радника, ако се одмах не настави рад на пругама. Противу ћенерала Кирбаха, новог комandanata немачких трупа у Украјини, извршен је нов атентат. Ситуација је врло затегнута и мутна и предвиђа се и избијање општег устанка.

ПАРИЗ, 19. — Француска је влада извештена, да су Французи ушли у Сен-Кантен.

Париз, 19. (Званично) — Француске трупе дошли су до канала између Летронкоа и Рувроа. На фронту Беслетрећа француска армија задобила је знатне успехе. Немци су били приморани да напусте плато између Ена и Весле.

Наше су трупе заузеле Мези, Консервре и обалу јужно од Ена. Више десно заузели смо Моривал, Вантилеј, Буванкур, Трињи, Сиднеј (?), Мереј, Сен-Тиери. Избројано је 2100 заробљеника. Запленили смо 20 топова од којих 10 великих калибра.

На десном крилу у долини Ена заузели смо Отри ле Боа и Во, 5 километра северно од Буковила. Западније, продрли смо у шуму Орфеј, југоисточно од Лири.

У току јучерашњег дана заробили смо много војника и запленили топова и огроман материјал који је немогуће избројати.

Лондон, 14. — Тадес између осталог пише: Савезничке победе у Македонији, веће него што је ико смео да предвиди, учиниле су да Софија постане узнемирена. Опасност за непријатеља је озбиљна, јер победа у Македонији значи успостављање источног фронта тако да угрожава аустријски бок.

Срби заслужују, сви, и више него сви, похвале које су добили.

СА НАШЕГ ФРОНТА

Српски званични комунике

18. септембра

Обустава непријатељства према бугарској војсци.

коњаком, ликерима, ракијом и осталом робом. Продаја на већико и на мало. Цене умерене.

СРПСКО ТРГОВАЧКО ДРУШТВО

У БИТОЉУ

Српско Трговачко Друштво је отворило свој филијал у Битољу. Филијал је смештен у згради Солунске Банке у Битољу и обавља све банкарске, трговачке и мењачке послове.

ЈАХАЋИ ПРИБОР

Веома добар за продају. Употребати у слагалишту Министарства Војног на пристаништу.

1-3

Одговорни уредник:
Алекса Грађановић
Штампарија «Велика Србија»

СЛАВОЉУБ — СЛАВКО М. РАДОВИЋ

трговац са Уба

извештава своје пријатеље, познанике и ратне другове да је отворио радњу у Водени, улица Веницелос, до француске полиције.

Радња је снабдевена у лепом избору свима војничким потребама, као и већом количином вина и коњака.

Среће пажњу војним куририма, да се у истој радњи може снабдити свима потребама како за менаже, тако и за војнике, по најповољнијим ценама.

У исто време ставља до знања својим муштеријама да има згодно место — локал за оставу и паковање ствари које курири купују у радњи и вароши.

15-15